

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Titulus XXIII. De Solutionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

TITVLVS XXIII.

De Solutionibus.

Dignoribus & Fideiussionibus succedit solutio, de qua in tempore accipienda, illis tanquam idoneis cautionibus, creditor redditur securus.

ARTICVLVS I.

De Mutuo.

SUMMARIUM.

1. Mutui etymon & natura.
2. Persciunt traditione,
3. Rei functionem recipientis:
4. Cuius dominium transfertur in recipientem,
5. Cum obligatione eandem, non in specie,
6. Sed in genere, sive aliam similem,
7. Ad diem praefixam:
8. Vel si praefixa non est, cum creditor petierit, reddendi.
9. Mutui contractus gratuitus est,
10. Et ad contractibus aliis variè differt.

Mutui nomen derivatum vel compositum est ex *Meo Tuobus*; cum, si pecuniam aliamve rem fungibilem tibi mutuò dem, eam ex mea faciam tuam; ut ea à te expendendò liberè valeat consumi, *l. Mutuum 2. §. 2. ff. de Reb. credit & pr.*

Instit. Quib. modis re contrab. oblig. tuusque ejus interitus sit, l. Incendium 11. C. Si cert. per. §. Item 2. V. Et is quidem, Instit. Rubr. cit.

Sumitur autem Mutuum aliquando pro ipsa re mutuò data: aliquando & hoc loco pro Juris gentium & nominato Contractu, quò ejusmodi res alteri mutuò conceditur. Posteriori hoc modò sumptum Mutuum à Bartolo in *l. Mutuum cit. §. fin. n. 8.* dicitur Contractus celebratus ab aliquo datione verà aut fictà rei, consistentis in numero, pondere vel mensura, spe tantundem recipiendi in genere suo: à qua JCT. definitione verbis, non sensu, discrepat illa TT. qui Mutuum esse aiunt, Traditionem rei in genere suo functionem recipientis eà lege, ut statim fiat accipientis, & postea tantundem ejusdem generis & qualitatis reddatur, Molina *Tract. 2. de F. & J. disp. 299. n. 1.* Wading. *de Contract. disp. 6. dub. 2. n. 1.* & Haunold *Tom. 3. de F. & J. tract. 9. n. 293.* secundum quos DD. ad Mutui substantiam & valorem requiruntur quinque.

Primum est Traditio plerumque vera & realis: ut, cum in ipso contractu alteri ab altero pecunia v.g. adnumerata traditur: aliquando ficta seu quasi traditio, ut cum pecuniæ ante depositæ dominium transfertur in depositarium; ut ex hoc solo partium consensu & fictione brevis manus ex Deposito Mutuum, & Mutuatarius ex Depositario fiat, *l. Certi 9. §. fin. ff. Si*

ff. Si cert. per. Donellus Lib. 5. Comment. cap. 9. in fine & Bruneman. in l. cit. n. 6. Ratio traditionem requirendi est; quia mutuum est contractus, qui perficitur re, illiusque dominium transfert in accipientem, *pr. & l. Mutuum cit. §. 4.* rerum autem dominia non nudis pactioibus, sed traditionibus & usucapionibus transferuntur, *l. Traditionibus 20. C. de Pactis;* antequam enim pecunia v.g. verè vel quasi seu sicte tradita sit, non Mutuum, sed pactio & mutui dandi promissio simplex est, in promittente pariens obligationem pecunia, si promissarius velit, numeranda.

3. Secundum, tanquam Mutui materia, est res fungibilis, sive talis, quæ ex natura rei vel consuetudine functionem, æqualem æstimationem & promiscuum usum recipiat, *cit. pr. & l. Mutuum §. 1.* & quantitate, sive numero, pondere, aut mensurâ constet; quod in communi usu & commerciis vel numerari, ut ova, tegulæ: vel ponderari, ut aurum, argentum, stannum, plumbum: vel mensurari v.g. per urnas aut sextarios, ut vinum, oleum & cætera liquida, vel ut frumentum, legumina & similia solida per scaphas aut modios solet. Quæ res etiam usu consumptibiles dicuntur; quod proprius earum usus abusus sive consumptio sit; nam & pecunia, cum pro aliis rebus expenditur, donatur, in solum aut mutuo datur, licet physicè in rerum natura esse non desinat, moraliter tamen comparatione dantis dicitur consumi. Ratio, cur in rebus numero duntaxat pondere & mensurâ constantibus Mutuum consistere possit, ea est; quod, quando pro aliqua harum alia ejusdem generis sive natura, quantitatis, qualitatis & bonitatis, redditur, in communi usu & prudenti æstimatione hominum eadem, quæ accepta est, restituta videatur, unaque alterius vice fungatur: quod, licet aliquando in rebus aliis, puta equis,

bobus, ovibus accidere possit, id tamen per accidens sit, & communiter paritas qualitatis & æstimationis non solent esse.

Quare, licet Mutuum in ejuſdem generis moneta, in aureis, argenteis aliisque nummis, majoribus, minoribus, æqualibus constitui possit: & speciali pactio, statuto & Consuetudine seculis, ex mutui contractu decem aureos accipientis viginti taleros & superioribus annis triginta, hoc tempore quadraginta florenos reddere valeat; quod totidem taleri auroreni decem aureis in communi usu & æstimatione hominum æquivalent, id tamen per se non contingit, nec functionem communiter recipiunt, *cit. Haenold. n. 312. Pirrhing ad hanc Rubr. n. 3. in fine & alii, dissentiente Cujacio Lib. 11. observat. 37.* & multa, quæ ex natura rei vel de consuetudine functionem de facto non recipiunt, in certis circumstantiis functionem recipere posse: & si recipiant, atque à contrahentium altero alteri cætus eorum numerus vel pondus cum dominii translatione & sub obligatione eandem, sive totidem ejusdem generis & qualitatis seu bonitatis, post certum determinatumve tempus reddendi datur, mutuum contrahi asserente: cuius Opinionem, licet Hunnius apud *cit. Haenold. n. 313.* monstrifam vocet, non obstanti tamen approbat Bartolus in *l. Mutuum cit. §. 1. n. 17. & 18.* & amplectuntur Molin. *cit. disp. 299. n. 3.* & Wadingus *cit. disp. §. 2. n. 3. in fine.*

Tertium est Translatio dominii, enim, juxta dicta, Mutuum dicitur, quod ex meo faciat tuum, si rei fungibilis mutuo datæ dominium à mutuo dante in mutuatarium non transferretur, non Mutui, sed alius v.g. Commodati, Precarii, Locationis, vel nullus contractus foret, *cit. pr. & l. Mutuum §. 2.* Hinc profecto est, quod

quod mutuum non contrahatur traditione rei furtivæ vique ablata, l. Nam & si 13. pr. §. 1. neque etiam traditione rei suæ, facta à furioso, pupillo, alióve rerum suarum non habente administrationem, l. Si à furioso 12. ff. Si cert. pet. quòd tales rerum suarum dominium in alios transferendi careant potestate. Quodsi tamen res à prædictis mutuo datae fuissent consumptæ, mutuû reconvalesceret; quòd consumptio operetur dominii translationem; ut Conditione certi ex mutuo, sive specialis valeat recuperari, l. Nam & si §. 1. cit. ubi Zæsius n. 12. & Bruneman n. 2. Nisi dolò malò consumpta esset; tali enim casu rei perinde, ut si extaret, Vindicationem Utilem vel Actionem ad exhibendum dari, ex l. Rogasti 11. §. fin. ff. eadem Rubr. desumit cit. Haunold, n. 315. conclus. 2.

Quartum est Obligatio reddendi, pr. §. 1. Mutuum cit. Quamvis autem eadem res in specie five, ut Dialectici loquuntur, eadem numero quæ accepta est, si consumpta non sit, reddi valeat, ex Mutui tamen contractu non in specie, sed in genere eandem five aliam similem, puta pro pecunia aliam ejusdem valoris pecuniam, pro vino aliud ejusdem quantitatis, qualitatis & bonitatis vinum reddendi obligatio est; ut creditor pro pecunia vinum, pro isto frumentum, aut aliud minoris quantitatis, aut non ejusdem qualitatis & bonitatis vinum recipere non teneatur. Ratio, cur non eadem in specie five numero reddenda sit, ea est; quia, si eandem numero reddendi esset obligatio, mutuum inutile foret; cum enim rerum, quæ numero, pondere vel mensurâ constant, & mutuo dantur, proprius usus consistat in abusu five consumptione, si eadem numero reddenda esset, mutuum careret proprio usu & utilitate, ut ad Rubr. ff. de Reb. credit. rectè observant Wefenbe-

cius n. 11. & Zæsius n. 17. Cur autem 6. eadem in genere, five alia similis v.g. pro mutuo dato vino aliud ejusdem quantitatis, qualitatis & bonitatis vinum reddendum sit; & creditor pro eo triticum aliâve diversæ generis rem, vel etiam minoris bonitatis vinum recipere non teneatur, ratio est; quia ex Regula generali aliud pro alio, invito creditore, non potest solvi, l. Mutuum cit. §. 1. §. 1. Eum à quo 16. C. de Solutionibus, licet expressè cautum non sit; Cum in contrahendo, quòd agitur, pro cauto habendum sit: id autem agi intelligatur, ut ejusdem generis eadem bonitate solvatur, l. Cum quid 3. ff. de Reb. credit. saltem in mutuo, de quo l. cit. est sermo; cum enim Mutuum ex natura sua beneficium & liberalitas sit, mutuanti damnosum esse non debet: foret autem, si pro vino frumentum, vel minoris bonitatis vinum recipere creditor teneretur, cit. Wading. dub. 2. n. 5. Donell. Lib. 14. Comment. cap. 1. & Bruneman in l. cit. n. 1. An pecuniam ex mutuo debitam, in eadem, quæ accepta est, bonitate intrinseca vel extrinseca solvi necesse sit, controversia est magni in praxi usus & momenti, quam infra latè discutiam Tit. 40. à n. 29.

Dubium hoc loco est de tempore, quò 7. creditori pecunia aliâve res fungibilis mutuo accepta est reddenda. Et quidem, si redditioni certa dies præfixa à contrahentibus sit, sicut cæteri, sic & Mutui contractus, atque ex isto acceptum restituendi obligatio legem accipiet à conventionione, juxta Reg. Contractus 85. in 6. ut neque à creditore repeti ante, neque post præfixæ diei lapsum redditio differri valeat à debitore: quin ille plus petitionis exceptione removeri, §. Si quis 33. P. Tempore Instit. de Action. & c. Unico de Plus petit. & iste five debitor conveniri, ab eoque omnis damni ex mora emergentis

A a a

& lucrâ

& lucri ex ea cessantis refarcitio peti valeat in externo, *l. Nummis 3. ff. De inlittem jurando l. Arbitraria 2. §. fin. & l. Quodsi Ephefi 4. pr. ff. De eo, quod certo loco.* ad eamque in interno sive Conscientiæ foro ante omnem judicis sententiam teneatur, Panormit. *in c. fin. de Usuris, n. 14. cit.* Molina *n. 5. Gaill. Lib. 2. observat. 5. n. 15.* & Bruneman. *in l. Arbitraria cit. n. 15.* cum, quod concessum est ad certum tempus, postea denegatum censetur, *arg. l. Si unus 27. §. i. ff. de Pactis, & l. Titia 34. in fine ff. de Legat. 2.*

8. Si autem certa dies præfixa non sit, mutui redditio facienda est, cum primum eam creditor postularit, *l. Eum qui 41. §. 1. ff. de V. O.* dummodo tamen eam, inopinata necessitatis casu non urgente, non statim postularit: sed rei usus mutuarius constare possit; quia mutuuum juxta dicta beneficium est, quod adjuvari nos, non decipi oportet, *l. In commodato 17. §. 3. in fine. ff. Commodati.* Quare inter mutui dationem & redditionem intercedere debet spatium aliquod temporis, quod ex mutuo commodum aliquod habere mutuarius possit, *arg. l. Quod dicimus 105. ff. de Solutionibus;* cum bona fide eoque animo datum acceptumque intelligatur, ut re sibi credita debitor aliquamdiu fruatur, Welsenbec. *l. cit. n. 13.* Tempus autem, quod tali casu mutuuum debitor reddere teneatur, si loci statutum vel consuetudine definitum non sit, boni viri sive judicis, personæ qualitatem, rerumque, præsertim negotii sive causæ, pro qua mutuuum acceptum est, circumstantias ponderantis arbitrio permittunt *cit.* Molina *n. 6.* & Haunold. *n. 294. uterque in fine.*

9. Quintum mutui requisitum est; ut reddatur tantundem, hoc est, eadem, non major quantitas rerum ejusdem generis, qualitatis & bonitatis; quia ex mutuo creditor ultra creditum sive sortem prin-

cipalem ex vi contractus mutui, inde ortu debito & obligatione Justitiam nihil pretio æstimabile exigere vel accipere sine labe sive iniquitate Usuraria potest, *can. 1. can. Plerique, can. fin. 13. q. 3. & c. Consultuit 10. Ec. de Usuris;* cum mutuuum ex natura sua contractus gratuitus sit juxta illud Servatoris, *Mutuuum datur, nihil inde sperantes;* Lucæ *cap. 6. n. 31.* cujus ad Rubr. *de Usuris* plenior explicatione tradetur. Ex hæcenus dictis

Patet, Mutuum, licet in aliquibus conveniat, plurimum tamen differre a Locatione, Precario, Commodato, Pignore, Permutatione & Censu.

A Locatione quidem; quod non, ut ista & Venditio, perticiatur consensu, sed traditione reititiusque non usum tantum, sed ipsum dominium, & sine pretii vel mercedis solvendæ obligatione transferre in accipientem.

A Commodato & Precario; quod his quoque contractibus rei, non dominium, sed usus duntaxat concedatur, atque expleto, vel cum libuerit, res reddat in specie sive numero, non in genere tantum sive alia similis, ut ex Mutuo, vendit reddenda.

A Pignore; quod istò etiam rei non dominium, sed detentio sola ad debiti securitatem transferatur: eademque in specie, non in genere tantum, sit reddenda.

A Permutatione; quod ex illa non, ut ex mutuo, ejusdem sed diversi generis res, & non post alicujus temporis lapsum, sed statim recipiatur.

Demum à Censu; quod istò sive contractu Censuali, non etiam Mutuo, acquiritur jus, fructuariam vel pecuniariam pensionem percipiendi ex re vel persona aliena; cum ex Mutuo neque pensionem, neque aliud quidpiam pretio æstimabile ultra id, quod datum est, in genere reddendi obligatio oriatur.

ARTICULUS II.

De Cessione bonorum & Privilegio Competentiæ.

SUMMARIUM.

quocunque modo facta, *U. Solutionis* § 4. ff. eadem Rubr. & 176. ff. de V. S. quò modo soluisse dicitur non solum is, qui pecuniam aliãve rem præstitit; sed & qui Compensatione, Transactione, Novatione, Pacto de non petendo, aut quocunque aliò modo ab obligatione est liberatus, Vallens. *ad hanc Rubr.* n. 1. & Perez in *C. ibid.* n. 1.

Ut autem Solutionem creditor consequatur, eam ex debitoris bonis non sibi præstare ipse; cum jus sibi dicere nemo possit, *l. Exat.* 13. ff. *Quod metus causa*: sed, ut ea sibi præstetur, debitorem convenire amicabilem: vel, si hujusmodi conventioni non acquiescat, adire debet judicem; qui debitorem citet: & si de debito ex ejus confessione vel sententia, quæ in rem judicatam transit, aut etiam ex instrumento publico vel privato, à debitore agnito, legitime constet, ipsi solutionem faciendam imperet: & si creditori nec satisfactionem præstare, neque eum Pignoratitiã aut Fidejussoriã cautione de solutione in tempore exhibenda securum reddere valeat, ad executionem procedat, debitumque solvat de ipsius bonis, ea vendendò in publica subhastatione: deficientibus demum aut ad debita solvenda non sufficientibus bonis, debitorem ad instantiam unius vel plurium creditorum in carcerem detrudat, donec aliunde integrè solvat, Covarruvias *Lib. 2. Var. cap. 1. n. 2.* Gomez *Lib. 2. Var. cap. 1. n. 51.* Molina *Tract. 2. de J. & J. diff. 571.* & Palao *Tract. 32. diff. 1. p. 18. §. 26. n. 1. & 2.*

Carceris tamen squalorem cateras, que molestias hujusmodi debitor evitat, si bona sua omnia (de rigore Juris usque ad læcum & peram: ex æquitate autem & humanitate veste & victu quotidianò retentis) creditoribus dimittat; ut ex iis pro viribus sibi satisfaciant: & promittat,

A a a 2

si bona

11. Significatio nominis Solutio:
12. Quæ à debitore petenda,
13. Vel super ea iudex adendum est.
14. Solutioni deficienti succedit carcer:
15. Nisi debitor cedat bonis.
16. Hac tamen cessione debitum non cessat:
17. Nec carcerem effugiunt omnes debitores.
18. Cessione beneficio renuntiare debitor cum juramento;
19. Imò & simpliciter potest.
20. Bonis etiam cedere non coguntur variis debitoribus:
21. Præsertim Clericus,
22. Privilegio Competentiæ tutus,
23. Quod tamen ei Criminaliter,
24. Et Actione Reali convento,
25. Et quibusdam casibus aliis non patrocinaur.
26. Eò tamen gaudent etiam clerici minores quicunque:
27. Nisi deponant signa Clericatus vel sint conjugati.
28. Neque ei renuntiare simpliciter,
29. Et cum juramento valent.

Nomen Solutionis sumi aliquando solet strictè & specificè, pro naturali præstatione ejus, quod debetur, *l. Solutam* 49. pr. ff. *de Solut.* sive pecunia, sive res alia, aut etiam factum debeat: aliquando latè & genericè pro liberatione seu satisfactione

si bona ad totius debiti solutionem sufficientia non sint, se, cum ad pinguiorem fortunam venerit, in reliquis satisfacturum, l. 1. C. *Qui bonis ced. poss. l. Is qui*
 16. 4. ff. de *Cess. bonor. §. fin. Inst. de Actio-*
nibus; neque enim bonorum cessione debitus omnino, sed tantum ab importunis creditorum exactionibus liberatur ad tempus, donec scilicet fortuna melior affulserit. Istâ autem postea affulgente, si bona aliqua acquisiverit, ab iisdem creditoribus conveniri denuo potest: non tamen in solidum, sed in id tantum, quod commode, sive quotidiano victu familiarum sustentatione deductâ præstare potest, l. *Qui bonis 6. ff. de Cessione bonor.* quòd inhumanum vitium sit, eum, qui fortunis se omnibus exuit, in solidum conveniri & condemnari, §. *fin. cit. Gomez cit. cap. 11. n. 52. & Menoch, de Arbitr. casu 87. num. 20.*

17. Neque tamen isto, quantumvis miserabili, cessionis auxiliò debitores indiscriminatim omnes carcerem effugiunt; quia præter eos, qui ex furto, rapina, aliòve delicto pecuniariam pœnam debent, in quibus; ne delicta impunita maneat, locus est Regulæ, *Qui non habet in ære, luat in corpore, l. fin. ff. De in iur. voc. §. l. 1. §. fin. ff. de Penis*; præter hos, inquam, bonorum cessione carcerem non evitant, qui illius spe debita contraxisse, aut in ea bona aliqua occultasse convincuntur; quòd, cum dolosè agendò committant in legem, istius auxiliù frustra implorent, c. *Quia frustra 14. de Usuris §. l. Auxiliù 37. in fine ff. de Minoribus*; qui bona sua in fraudem creditorum alienarunt aut dissiparunt, l. §. *fin. ff. Que in fraud. credit.* cum fraus sua & dolus nemini debeat patrocinari, l. *Nec ex dolo 12. ff. de Dolo §. l. Non fraudantur 134. ff. de R. J. qui prodigè & luxuriosè bona sua consumpserunt; cum enim turpitudine suâ*

inopiam sibi accersiverint, commiseratione digni non sunt, Perez in C. *Qui bonis ced. poss. & Corvinus ibid. à §. Sumt & alii*, ubi plures hujusmodi casus dabunt cum cæteris LL. Interpp.

Inter quos Dubium & controversia non levit est, an cessionis beneficio debitor valeat renuntiare. Et illorum quidem aliqui simplicem duntaxat; alii etiam juratam renuntiationem subsistere negant, et præcipuè persuasi ratione; quòd cessionem renuntians debitor se obliget perpetuo carceri: ad quem, cum perpetua quædam servitus sit, se adstringere liber homogene prohibetur, arg. l. *Tuio 71. §. 1. ff. de Condit. & demonstr. §. l. Nihil 2. ff. de Hom. libero exhib.* Sed hæc ratio levit est, partim; quia renuntiatione illa debitor se non obligat ad carcerem; sed solummodo amittit auxiliù, quò obligationem carceris à lege inductâ postea evitare: partim vero; quia, si Jus debitoris qui solvendo non sunt, carceri obnoxios reddendò, eos in servitutum non detractione cessionis renuntiatione perpetua servituti se etiam debitor non addicet, præsertim; cum carcerem non perpetuò, sed donec propriò labore & industria vel metimâ alterius voluntate, amicorum donatione, piave aliorum liberalitate comparata solutione creditori satisfecerit, vel ab isto debitum fuerit remissum.

Quare meliùs cessionis beneficio à debitore renuntiare non solum cum juramento, arg. c. *Cum contingat 28. de Jur. jurando §. c. Quamvis 2. de Palli in l. sed etiam simpliciter posse, cum Felino in c. *Ex rescripto 9. de Jur. jurando n. 11. Panormit. Vol. 2. Consl. 42. n. 1. Specul. Tit. de Renunt. §. conclus. §. 1. n. 29. & aliis meliori ratione defendit Palao Tract. 32. disp. 1. p. 7. §. 7. à n. 1. quia, cessione bonorum, carceris molestias evitantibus, etsi aliquò modò pertineat ad bonorum commu-**

commune; directe tamen & principali-
ter concessum est in bonum ipsorum de-
bitorum, sive in eorum subsidium &
miserie levamen, l. *Cum & filisfamilias*
2. §. 1. ff. *Qui bonis ced. poss.* favori
autem & juri directe & principaliter sibi
indulto, quantumvis indirecte & secun-
dario commone bonum Reipublice spe-
det, renuntiare cuius integrum est, c.
Si de terra 6. de Privileg. §. 1. Si quis
29. C. de *Pañis*.

20. Sicut debitorum aliqui ad cessionem
non admittuntur, eaque adversus
creditors non defenduntur: sic vicissim
adversus istos alii muniti sunt privilegio,
ut cuius ob debita Civilia conveniri ne-
queant ultra id, quod congrua susten-
tatione retenta facere possunt, veluti

Primo, Parentes l. *Sunt qui 16. l.*
Cum causa 30. Patronus 17. Donator,
si ex donatione, l. *Inter eos 19. §. 1. ff.*
de Re iudicata, & Socii, si ex Societate
conveniuntur, l. *Sunt qui cit. §. 1. Verum*
est 63. ff. pro Socio, Maritus & Uxor:
nisi ex contractibus post divortium initis
vel reatu conveniantur, l. *Non tantum*
20. l. *Si verum 52. & Socer, l. Sicut 21.*
ff. de Re iudic. Perez in C. de Execut. rei
iudic. à n. 27.

Secundo, Mulieres honestæ, ob
pudorem sexus, *Auth. Sed hodie C. de*
Offic. divors. iud. §. Auth. Hodie C. de Cu-
stod. rer.

Tertio, Milites militiæ armatæ,
l. *Miles 7. pr. §. 1. Item miles 18. ff. de*
Re iudic. & iltarum 11. arg. Nobiles, Ja-
son in l. Miles cit.

Quarto, Doctores, Advocati &
Professores, *arg. Earundem 11. §. 1. Me-*
dicos 6. C. de Profess. & Medic. qui bona
sua creditoribus dimittere, sicut non pro-
hibentur, sic, ut carcerem effugiant, non
compelluntur, *Glossa in l. Miles cit. V.*

Facere, Menoch. de Arbitr. Lib. 1. q.
88. n. 7.

Quinto Clerici c. *Odoardus 3. quod 21.*
textu à Gregorio IX. muniti sunt pri-
vilegio, cuius vigore super debitis Ci-
vilibus conventi, si congrua sustenta-
tione ex patrimonii sui, vel servitii aut
beneficii Ecclesiastici intuitu quæsitis bo-
nis subduclâ, creditoribus plenam solu-
tionem exhibere nequeant, incarcerationi,
ad honorum cessionem compelli, vel ali-
ter molestari non possunt: dummodo de-
bitum recognoscentes seu confessi fidei-
sforiam vel saltem juratoriam cautionem
præstent de solvendo, cum venerint
ad fortunam pinguiorem, *arg. Auth. Ge-*
neraliter 6. C. de Episc. & Cleric. Glossa in
c. cit. V. Idonea, ubi Joan. Andr. n. 7.
Ant. de Butr. n. 17. Covarr. Lib. 2. Var.
cap. 1. n. 9. Barbosa in c. cit. n. 25. &
alii Interpp. ac DD. id, de quo agimus,
passim nuncupantes Privilegium c. *Odo-*
ardus, vel Competentiæ: cuius clericis
indulti ratio iustissima fuit; ne, rerum
inopiâ urgente, cum Ordinis & Status
Clericalis opprobrio sordidum aliquem
quæstum exercere vel mendicare cogan-
tur, *can. Diaconi 22. V. Mendicat, dist.*
97. propter quam causam seculares cle-
rici sine beneficii Ecclesiastici vel com-
petentis patrimonii titulo ordinari c. Non
licet 2. §. c. Episcopus 4. de Prab. & Di-
gnit. & jam ordinati huiusmodi patri-
monium aut beneficium, nisi de congrua
& stabili sustentatione ipsis aliunde pro-
vitum sit, distrahere vel resignare pro-
hibentur à Tridentino Sess. 21. cap. 2.
de Reformat. Confirmatur; quia cleri-
ci cælesti sive Christi militiæ adscripti,
can. Christianis, 11. q. 1. & non minus
favorabiles sunt, quam milites hujus Se-
culi sive Legales, *arg. l. Sacrosancta 34*
C. de Episc. & Cleric. & qui istorum
jure gaudent, Advocati seu Patroni causa-

A a a 3 rum: &

- rum : & propterea meritò istorum atque illorum instar muniti sunt privilegio, ne creditoribus plus solvere cogantur, quam possunt subdudà congruà sustentatione, Glossa in l. Miles cit. V. Facere, ubi Bartol. n. 3 Ripa n. 7. & in c. Odoardus cit. Panormit. n. 8. & alii apud Fagnanum n. 19.
23. Dixi tamen, *Conventi super debito Civili*; quia super crimine Criminaliter sive ad vindictam publicam conventi & ad poenam pecuniariam condemnati, si solvendo non sint, carcerem non effugiunt &, quod in are non habent, in corpore luunt, cit. Panormit. n. 5. Covarr. n. 8. & Gutierrez p. 1. de *Juramento* cap. 17. n. 27.
24. Variis etiam casibus privilegio Competentiæ clericus non gaudet in debitis Civilibus, veluti si conveniatur Actione Reali v.g. Depositi, quod penes se habet, & deponenti petenti reddere tenetur, Barbosa in c. cit. n. 13. & Fagnan.
25. n. 52. si tempore contractus se laicum simulandò creditorem ignorantem decepit, cit. Gutierrez n. 20. si in fraudem creditorum; ne ipsis integra solutio obveniret, bona sua abscondit vel alienavit, cit. Barbosa n. 17. & 18. si ludendò, luxuriosè vivendò bona sua dissipavit, & ad inopiam pervenit, cit. Barbosa n. 21. & alii apud Fagnan. n. 35. si suspectus sit de fuga; talis enim mandatò judicis apprehendi potest; quòd id exigat defensio creditorum: à quibus, cum actu fugit, proprià auctoritate retineri, suo iudici Ecclesiastico sistendus, potest, cit. Covarr. n. 9. Gutierrez n. 29 & Barbosa n. 10. quibuscum cit. Fagnanus à n. 13. hujusmodi casus plures dabit.
26. Dubium nunc est, an Competentiæ privilegio gaudeant omnes clerici. Non quidem Majores; hos enim & in minoribus Ordinibus constitutos, si juxta Trid.
- Sess. 23. cap. 6. de Reformat. beneficium* Ecclesiasticum habeant, aut habitum & tonsuram clericalem deferentes alicui Ecclesie de mandato Episcopi serviant, vel in Seminario aut studio aliquo versentur, illò gaudere, ferè convenit inter DD. Sed de Minoribus, qui de mandato Episcopi non serviunt ulli Ecclesie, neque in studiis versantur; his enim privilegium illud prodesse, cum nonnullis aliis negat Carolus de Grassis *Essètu Clericis*, 7. arg. cit. cap. 6. & contrà affirmat Rodendus à Valle *Consl.* 16. n. 11. id desumens ex c. Odoardus cit. generalitate: quæ in concordiam reducere nititur cit. Fagnanus n. 24. ubi utitur distinctione: si clericis minoribus, imò primà solum tonsurà initiatis & non conjugatis, quando publicè pro clericis se gerunt, deteriorè habitum & tonsuram, dictum privilegium adstruit, propter allegatam c. cit. generalitatem. Quando autem, indicis Clericatus abjectis, publicè se gerunt pro clericis, aut conjugati sunt, id ipsis patrocinari negat, partim; quòd tales, licet Ordinis Characterem indelebilem retineant, in omnibus tamen ut laici respondentur: partim verò propter Constitutionem Bonifacii VIII. c. *Unic. de Clericis conjug.* in 6. conjugatis, quando habitum & tonsuram deterunt, solum Canonis & Fori (respectu delictorum) privilegia relinquuntis: &, quando sine habitu & tonsura incedunt, etiam illa admentis, Gutierrez cit. cap. 17. n. 11. qui tamen n. 16. & 17. notat, Clerico habenti beneficium, ex quo vivere valet, cætera bona auferri: imò ipsos etiam redditus beneficiales, relicta pro alimentis congruà portione, creditoribus adjudicari posse, juxta c. *Pervenit* 2. de *Præb. juss.* & ibi DD.
- Aliud & majus dubium est, de merito morati privilegii renuntiatione; hanc enim, non

nim, non quidem simpliciter, sed cum juramento factam, tenere & creditori integram solutionem exigenti Competentia, sive congrua sustentationis retinendae privilegium opponi non posse, volunt *cit. Gutierrez n. 33.* & Molina *Tract. 2. de l. & l. disp. 571. n. 21.* pro quorum Opinione faciunt Primò textus *l. Si quis 51. C. de Episc. & Cleric. & l. Si quis 29. C. de Pactis*, juxta quos renuntiare licet privilegio, sicut ratione Militiæ & prerogativæ Dignitatis, sic etiam ratione sacerdotii competentis. Secundò; quòd Clerici Competentiæ privilegio renuntiare valeant tacite, sive per actum ejus retentionis contrarium v.g. dolose contrahendò, bona occultandò, vel dissimulandò. Cur non etiam expressè? cum taciti non major vis sit, quàm expressi, *l. Nonnunquam 52. ff. de Condit. & demonstr. præsertim, si fiat cum Juramento, arg. c. Cum contingat 28. de Jurejurando.* Tertio; quòd juramentum, quando sine peccato & tertii præjudicio potest, servandum sit, per Regulam *c. cit. & c. Quamvis 2. de Pactis in 6.* observatio autem renuntiationis juratæ nec peccat, nec tertii præjudicium involvat. Quarto; quia juramentum, etsi teneat, ad petitionem tamen Clerici, vel ex officio relaxari à judice Ecclesiastico potest: sicut quòd adicitur promissioni Usurarium, *c. 1. & c. Debitores 6. de Jurejurando*; quò factò status Clericalis opprobrium & præjudicium omne evitatur.

29. Mihi, sicut allatæ rationes non commendatæ, sic tam autoritate quàm ratione spectatis, Competentiæ privilegium ejus renuntiatione, tam jurata quàm simplici, à Clericis amitti, non videtur cum Cyno in *l. 1. C. Qui bonis ced. poss. à n. 10.* Bruno de *Cessione Bonor. q. 3. pr. n. 17.* Barbosa in *c. Odoardus cit. n. 24.* Fagnano *ibid. à n. 74.* &

Pirrhing *ad hanc Rubr. n. 29.* Ratio unica, sed solida est; quia privilegium illud non privatus singulorum, sed publicus favor est totius Ordinis seu status Clericalis, *arg. l. 1. §. 2. ff. de l. & l. ne, ut dictum, in istius opprobrium Clerici cogantur mendicare, aut aliàs sordide vivere: publici autem favoris renuntiatione nulla est, l. Jus publicum 38. ff. de Pactis*, licet ei adiciatur juramentum, *c. Si diligenti 12. de Foro compet.* quia juramentum, hòc ipsò; quòd Statui sive Ordini clericali præjudicet, tanquam iniquitatem continens, non subsistit *arg. can. Inter cetera, 22. q. 4. & c. Quanto 18. de Jurejurando.*

Neque adversus renuntiationem firmatum clericale privilegium restringendi vim habent allatæ rationes. Prima; quia textus illi solummodo procedunt in privilegio, quòd principaliter Clerici personæ, aut clero certæ provinciæ: non in eo, quòd toti Ordini clericali & ipsius Clericatus, sive Sacerdotii favore principaliter est concessum, ut notat Petr. Barbosa in *l. Alia 14. §. Eleganter ff. Soluo matr. n. 21.* hoc enim censetur Jus publicum, *l. §. 1. cit.* cui privatorum passionibus renuntiare non potest, *c. Si diligenti & l. Jus publicum cit.* Confirmatur partim: quia *c. Odoardus cit.* concessò privilegio idem intenditur, quòd *c. Non liceat, c. Episcopus & Trident. cap. 2. cit.* quibus favorem publicum contineri patet; quia aliàs patrimonium & beneficium, ad cuius titulum clericus ordinatus est, alienari vel resignari non prohiberetur: partim, quia si privilegium Competentiæ non esset ius & favor publicus, sed privatus singulorum, ei renuntiare non solum cum iuramento, sed etiam sine isto & simpliciter posset, iuxta *l. Si quis & c. Si de terra cit.* quòd tamen cum *cit. Gutierrez n. 34.* negat laud-

laudatus Molina n. 25.

Secunda; quia in proposita materia plus potest renuntiatio tacita, quam expressa; quia tacita vim habet ex dispositione Juris potius, quam ex voluntate clerici, qui dolose contrahendo, bona dissipando &c. privilegium competentiae etiam invitatus amittit: sicut clericus minor non habens beneficium &c. deponendo habitum & tonsuram privilegio Fori priuatur ex dispositione Tridentini cap. 6. cit. cui tamen expresse renuntiare, etiam cum iuramento non potest, e. Si diligenti cit.

Tertia partim; quia iuramentum hoc reverentiae & honori status Clericalis praedicare, patet ex dictis: partim vero; quia iuramentum sequitur naturam & conditiones actus; ac proinde simplicis renuntiationis, cui est adiectum: qua proinde corrueat etiam ipsum vim non habet.

Postrema; quia alia proposita renuntiationis ratio est, quam iuratae promissionis Usurarum; cum ista iniquitatem non contineat ex parte iurantis, sicut iuramentum ex parte clerici Competentiae privilegio renuntiantis: contra vero iurata renuntiatio ferè nullam turpitudinem continet ex parte creditoris, propter quam potissimum relaxari solet iurata promissio Usurarum, Gloss. in s. 1. V. Jurata, de Iurejurando.

ARTICULUS III.

De Solutione debitorum ex Mutuo à Praelatis &c. nomine Ecclesiae vel Monasterii contractorum.

SUMMARIUM.

30. *Praeterea de Ecclesia sua rebus mutuum dat,*

31. *Eoque accepto nomine Ecclesia non obligat:*
32. *Si id in huius Utilitatem non probet creditor:*
33. *Qui tamen id probare non valet, si debitum, cum Capituli consensu,*
34. *Vel etiam sine isto à Praelato,*
35. *Vel de istius licentia à Religiosis contractum, de mobilibus non pretiosis solvi queat:*
36. *Sed, si ista ad solutionem non sufficiant.*
37. *Ea tamen probatio non exigit, si Ecclesia ex contractu alio,*
38. *Vel ex Mutuo creditor sit Constitutus.*
39. *Imò etiam Ecclesia, quando contractibus tempore motibus non pretiosis ad solutionem sustinetur:*
40. *Nisi Mutuum acceptum fuisse in ulla iusta causa.*
41. *Quando pecunia in Utilitatem causa esse intelligatur,*
42. *In dubio iudicij arbitrio respiciatur.*
43. *Ad solutionem debiti ex mutuo praestorem generaliter non obligantium,*
44. *Et obligantium Opiniones.*
45. *Quae conciliantur,*
46. *Eaque conciliatio exemplis illustratur.*
47. *Differentia inter Successorem in Praelatura & Heredem.*

Quantumvis Praelati Ecclesiarum & Monasteriorum suorum rebus ad cultum Divinum debent peragendum, in ministris alimentis & salariis &c. impendere: aliter autem non necessarios in illorum Utilitatem convertere, ex iisque, cum bonis conditionibus possunt, praedia, fundos, census compere, aut pro futuris necessitatibus alle-

vare teneantur; quia id recta administratio requirit, arg. l. Tutor 7. §. 2. ff. & l. Tutores 24. C. de Administr. Tut. ex his tamen indigentium necessitates sublevare & mutuum dare non prohibentur; cum id, tanquam Pietatis & Misericordiae opus, Ecclesiam vel maximè deceat: & si pecuniae creditæ summa moderata & cum debita assecuratione detur, Ecclesiam gravare non videatur, Panorm. in c. Si quorundam 2. n. 9. & ibi Joan. Andr. n. 2.

31. Mutuum autem Ecclesiarum & Monasteriorum suorum nomine accipere, licet Prælati aliquando permissum sit, ut tamen illa aut ista ex mutuo creditoribus obligentur, communis DD. sententia apud Covarruviam Lib. 2. Var. cap. 17. n. 3. istis generaliter imponit onus probandi id, quod dederunt, in Eccle-

32. siarum &c. Utilitatem fuisse conversum, Novell. 120. cap. 6. §. 3. & Aurb. Hoc jus porrectum C. de SS. Eccles. cuius pr. Imperator pro Ecclesie creditore eum duntaxat habet, Qui, quod credit, probat in Utilitatem Religioſa domus processit. Quam Aurb. cit. dispositionem à Gratiano can. Hoc jus porrectum 10. q. 2. Canonizatam, cum Panormit. in c. 1. de Deposito n. 9. asserit Redoanus de Reb. Eccles. non alien. q. 4. pr. n. 1. Sed, salva tantorum DD. autoritate, eius Canonizatio rectius in Ecclesie usum & summorum istius Antifistum approbationem saltem tacitam refunderetur; cum Gratianus, tanquam privatus, Constitutiones quidem Imperiales transferibendi, non Canonizandi sive Ecclesiastici Juris vim eis tribuendi habuerit potestatem, iuxta tradita in Proœmio n. 90.

Undecunque autem Aurb. & can. cit. textus eam, quæ apud Interpp. & DD. cæteros in Scholis & utroque foro pollent, Ecclesiastici Juris vim obtinere

dicatur, hodie, si quod dedit, in Ecclesie Utilitatem processisse, probare creditor non possit, non ipsam Ecclesiam, sed Prælatum aut alium, qui istius nomine Mutuum accepit, eiusve hæredes poterit convenire, Covarr. cit. cap. 17. n. 2. Molina Tract. 2. de l. & l. disp. 300. n. 2. & Steph. Gratianus Discept. Forens. cap. 196. n. 6. ubi contractum Mutui Ecclesie nomine, etiam debitâ formâ observatâ, celebratum quoad contrahentes quidem, sive ut Prælatus istiusque hæredes conveniri valeant, tenere; in Ecclesie autem præiudicium non subsistere docet, nisi pecuniam Mutuò datam in ipsius Utilitatem versam esse, doceatur.

Sed communis eius sententiæ generalitas restringenda & ad Veritatis terminos reducenda est auxiliò distinctionis non solum inter ipsum Mutuum, sive pecuniae creditæ quantitatem: sed inter personas etiam, Ecclesie nomine Mutuum accipientes.

Et primò quidem, si Mutuum Ecclesie nomine accipiat Prælatus simul & Capitulum, vel ille cum istius consensu, & in ea quantitate, ut ad debiti eius acceptione contracti solutionem sufficiant reditus seu mobilia non pretiosa, & quæ servandò servari nequeunt, Ecclesia obligatur: quantumvis creditor, quod dedit, in ipsius Ecclesie Utilitatem versum esse, non probet, ut cum Innocentio in c. Quod quibusdam 4. de Fidejuss. n. 4. & Panormit. ibid. n. 5. docent Redoanus cit. q. 4. §. Sed Abbas n. 6. & Molina cit. disp. 300. n. 5. argumetò à contrario ductò ex c. 1. de Deposito, ubi ad restitutionem pecuniae; quòd ea à particulari persona, non à Prælato & Capitulo sive cum istius consensu ab illo accepta sit, Ecclesia non obligatur ex ratione; quòd in ejus Utilitatem non sit conversa. Ratio est; quia Prælatus &

B b b

Capi.

Capitulum ejusmodi reddituum & mobilium bonorum liberam habent administrationem: ideoque hujusmodi redditus & bona ab ipsis, sicut alienari argumentò à contrario desumptò ex *Extravag. Ambrosio de Rebus Eccles. alien.* verbis, *Immobilia & mobilia pretiosa Deo dicata*: sic etiam creditoribus obligari possunt: etiam si isti, quod dederunt, in Ecclesiæ Utilitatem processisse, non doceant.

34. Secundò, eòdem modò ex Mutuo, quod solus Prælatus in quantitate sibi permissa, & ex qua contracti debiti solutio de ejusmodi rebus mobilibus fieri potest, accepit, Ecclesia obligatur: dummodo, id pro Ecclesia sive istius necessitate vel utilitate acceptum, constet: etiam si, quàm dedit, pecuniam in Ecclesiæ Utilitatem versam esse, creditor non probet, ut non obscurè desumitur ex *c. 1.* quò relatò Concilii Cantuariensis decretò Prælatus à suo in Prælatura antecessore pro Ecclesiæ necessitate contracta debita solvere tenetur, sine ulla mentione versionis in Utilitatem. Ratio est; quia rerum Ecclesiæ administrationem Prælatus etiam solus habet, exceptà immobilium & pretiosorum alienatione, *c. Cum nobis 19. in fine, de Electione & c. Is cui 42. eadem Rubr. in 6. cit.* Panormit. *n. 6.* Molina *n. 6.* & Pirrhing *ad hanc Rubr. n. 12.*

35. Tertio, casu etiam, quò de Prælato & Capituli simul, vel illius solius mandatò vel licentià particularis clericus aut Religiosus, v.g. dum in Studiis versatur, Ecclesiæ vel Monasterii sui nomine Mutuum accipit in summa seu quantitate sibi taxata, Ecclesia vel Monasterium ad debiti eò contracti solutionem, si ad hanc mobilia non pretiosa sufficiant, obligatur: licet mutuum in ipsius utilitatem versum esse, non probetur, ut colligi-

tur ex *c. Quod quibusdam cit.* & tradunt Panormit. *in c. cit. n. 3. cit.* Redona *n. 12.* & Molina *n. 9.*

Neque aliud evincit *Aub. & can. Hoc ju. cit.* generalitas vel, quam aliqui hac in re faciunt, paritas cum administrator Civitatis, à quo solo ipsius nomine acceptò mutuo civitas non tenetur: nisi, quas dedit, pecunias in ipsius utilitatem conversas esse, creditor hinc mutuator probet, *l. Civitas 27. ff. de Reb. credit. & l. 1. C. de Solut. debiti. Civit. quia imprimis Aub. & can. Hoc ju. cit.* probatio versionis in utilitatem est solum casu à creditore exigitur, quò ad solutionem debiti redditus non sufficiunt; ac proinde necesse est perveniri ad immobilium vel pretiosorum distractionem. Deinde; quia administrator Civitatis minus generalem libertatemque, & à populo vel Senatu magis dependentem reddituum aliorumque mobilium non pretiosorum administrationem habet, quàm Prælatus, *cit.* Panormit. *n. 4. & 7.* & Molina *n. 7. & 8.*

Esti verò ex hujusmodi mutuo, sub nomine accepto, Ecclesia creditor, versionem in ipsius utilitatem non docentis, merò Jure obligetur, in integrum canonice restitutionem impetrare potest, id in suam utilitatem non impensum, indeque se læsam prætendendò, *arg. c. 1. & c. Auditis 3. de In integr. restit. Redonus cit. q. 4. §. Et deveniendò. n. 10. Covarruvias cit. cap. 17. n. 3. & Palao Tract. 32. disp. 4. p. 5. n. 7.*

Quartò, ex Mutuo à Prælato solo, vel ab ipso simul & Capitulo Ecclesiæ nomine in tanta quantitate accepto, ut ad debiti eò contracti solutionem mobilia aut mobilia pretiosa in solvendum dari vel alienari sit necesse, Ecclesia vel Monasterium non obligatur: nisi Mutuum ob Ecclesiæ Utilitatem acceptum &

Et in eam conuersionem seu impensum esse constat, vel ostendatur à creditore, *Aurb. & can. Hoc jus cit.* quod ex istius textu cum *citt. Panormit. n. 4. & Molina n. 3.* desumunt, & casu illò, quò solutio nem non nisi distractis vel in solutum datis immobilibus aut pretiosis mobilibus fieri posse, Mutui accepti tempore jam apparuit, omnino indubitatum censent *Laiman Tract. de Alienat. Canonica n. 105. & Pirthing ad hanc Rubr. n. 14.* cum enim huiusmodi bona non nisi ex causa evidentis utilitatis vel necessitatis Ecclesie alienari valeant, juxta dicta *Tit. 13. à n. 49.* ne id occasione Mutui indirec- te fieret, merito fuit cautum, *arg. Reg. Cum quid unò 84. in 6.*

37. Neque huic Resolutioni obstat pri- mo; quòd in aliis Contractibus, vg. Emptione Venditione Ecclesie nomine celebratà cum Prælo, contrahenti non incumbat probatio, de re aut pretiò in ejus Utilitatem versò; quia imprimis, sicut creditor in Mutuo, sic etiam in Venditione rerum Ecclesie immobilium, servatà quidem debità formà, sed æris tantum alieni sive debiti dissolvendi cau- sà factà versionem in Utilitatem empto- ri probandam, variis Interpp. relatis vult *Covarruv. cit. cap. 17. n. 3.* Deinde; quia de Mutuo Ecclesie dato id spe- cialiter constitutum & constituendi ratio satis urgens fuit; ut obviaretur periculis lesionum, facilius & frequentius ex eo, quam cæteris contractibus timendarum; quòd Prælatos pecuniæ, usibus suis oportune facilius parandæ, & foenerato- res majoris lucri spe sæpius ad Mutui, quam ad alios contractus pervenire, usu comperit sit, *citt. Panormit. in c. 1. de Deposito n. 9. Redoanus cit. q. 4. pr. n. 10. Molina n. 1. & Palao cit. p. 5. n. 13. in fine.*

38. Neque eisdem obstat secundò; quòd

ex Mutuo, ab administratore Civitatis i- stius mandatò vel consensu acceptò, illa creditori obligetur: quin isti incumbat onus probandi versionem in Utilitatem ipsius Civitatis. Non, inquam, etiam hoc obstat; quia, licet huiusmodi ad- ministratoris solius non ita generalis & libera administratio sit, ut Prælati: maior tamen illius simul & Civitatis sive tribu- norum plebis eam representantium pote- stas est, quàm Prælati cum Capitulo; cum iste & Capitulum simul immobilia alienare sine necessitatis aut evidentis U- tilitatis causa & superioris consensu va- lidè non possint, *can. Sine exceptione 12. q. 2. ut dictum Tit. 13. à n. 49.* Id autem sine ejusmodi causa & ullà solemnitate va- leat administrator Civitatis cum Civium aut istos representantium tribunorum plebis vel Senatùs, in quem Cives omnem potestatem transtulerunt, consensu, per tra- dita à *citt. Bartolo in l. Civitas cit. n. 2. Pa- normit. in c. Quòd quibudam cit. n. 5. & Bruneman in l. cit. n. 6.* Unde mirum non est, quòd ex Mutuo, à Prælo simul & Capitulo acceptò, si eò immobilia a- lienationis periculo exponi tempore con- tractùs apparuit, Ecclesia vel Monaste- rium non obligetur, nisi pecuniam in i- psius Utilitatem versam esse, creditor ostendat: etsi ab isto id non exigatur, cum Civitatis nomine Mutuum accipit ipsius administrator cum Civium aut eorum, qui hos representant, consensu, *citt. Molina n. 4. Laiman n. 105. & Pir- thing n. 11. §. Aliud.*

Aliud esset, si tempore contractùs debiti ex Mutuo orti solutio sine immo- bilium & pretiosorum alienatione fieri potuisset; ex eo enim, à Prælo simul & Capitulo vel illo solo acceptò Ecclesia obligatur: licet postea debitum dissolvi sine ejusmodi bonorum distractione non possit & Mutuum in Ecclesie Utilitatem

B b b a

verium

versum à creditore non ostendatur: dummodo ex Prælato & Capitulo vel illius solius confessione, instrumentò contractus, aut aliunde constet vel probetur, Mutuum pro Ecclesiæ necessitate vel Utilitate esse acceptum, Laiman & Pirrhing *l. cit.* cum, si ex contractu legitime inuito orta Ecclesiæ obligatio & jus creditoris ita facile mutaretur, nemo esset, qui Ecclesiæ etiam maximè indigenti Mutuum dare vellet.

40. Quintò, ex Mutuo à Prælato sine justa, hoc est, Necessitatis aut Utilitatis causa & irrationabiliter v.g. pro pompa, picturis & similibus rebus superfluis accepto Ecclesia non tenetur: nisi quatenus inde locupletioem factam, aut aliquid in ipsius Utilitatem versum probatur, *cit.* Panormit. *n. 9.* & Molina *n. 10.*

41. Porro in Ecclesiæ Utilitatem Mutuum versum censetur, quando impensum fuit in causam, v.g. reparationem fabricæ, vini, frumenti aliarumque rerum ad sustentationem necessariarum coemptionem aut aliam, in quam Ecclesia tantundem intumpra fuisset, *arg. l. In pupillo 47. §. 1. ff. de Solut.* cum eò ipsò; quòd Ecclesia tantundem impensura de aliis bonis fuisset, in tota quantitate locupletior sit, *cit.* Molina *n. 10.* & Pirrhing *n. 10.* Quod procedit, licet ob circumstantiam aliquam vel eventum, qui rationabiliter prævideri non potuit, utilitas & commodum, quod prudenter intentum est, non fuerit subsecutum; quia nihilominus Ecclesia ex Mutuo, hòc ipsò, quod in eum finem tantundem ex propriis bonis, licet per accidens inutiliter insumpserit, in quantitate illa locupletior facta est, *arg. §. 1. l. In pupillo cit.* Panormit. *in c. Quod quibusdam cit. n. 8.* Menoch. *de Arbitr. casu 432. n. 41.* & Molina *n. 10. cit.*

In dubio, an in eam, quæ præstitur, aut aliam Ecclesiæ Utilitatem Mutuum versum sit, relinqui solet prudentiæ & arbitrio iudicis: qui, rei circumstantiis bene ponderatis, id factum esse pronuntiabit, si tempore Mutui contracti Ecclesia pecuniis valde indigebat, *Glossa in can. Hoc jus cit. V. Prælat.* & Prælatus vir probus, providus & Ecclesiæ commodis atque Utilitatibus promovendis seridè semper intentus fuit, Archidiaconus *in can. cit.* si pecunie acceptæ quantitas præstentis Utilitatis aut necessitatis causæ proportionata; & omnium, si satisfactum sit causæ, ob quam Mutuum dicitur acceptum, v.g. fabricæ reparata, comparata necessaria alimenta, prædium vel fundus emptus fuit, Alciatus *in l. Civitas cit. n. 8. cit.* Menoch. *à n. 33.* & Palao *cit. n. 13.* Ex habetibus dictis

Dubium & controversia nascitur, an à Prælato vel alio Rectore Ecclesiæ et Mutuo contracta debita solvere teneantur successores. Si creditor, quod obdit, in Ecclesiæ Utilitatem versum esse non probet, hos ad solutionem tenentur cum Ant. de Butrio *in c. Quod quibusdam cit. n. 9.* generaliter negant Facchinus *Controvers. Lib. 2. cap. 77. §. Ego verò* & Palao *c. 1. cit. p. 5. n. 10.* cum propter textum *c. cit.* quòd ad Ecclesiæ creditoribus obligandam Mutui in eius Utilitatem versio disertè exigatur; cum verò; quòd Prælatus Ecclesiam ultra vitæ suæ tempus obligare non possit, nisi pro eius Utilitate vel Necessitate, *c. 1.* Contrà successoribus generaliter quæritur, quæ & ex quacunque causa debita, ab antecessore contracta, sine ulla prohibitione ejusmodi versionis dissolvendi obligatio imposita videri, potest *c. 1. cit.* ubi Prælatus disertè æquiparatur filio, qui, si defuncti patris hæres existeret, et

ejus debita omnia, saltem secundum hæreditatis vires, si inventarium confectum sit, solvenda obligatur, textus & Glossa *l. fin. C. de Jure delib.* cum hæres in Universum jus defuncti, sicut quo ad jura & commoda, sic etiam quoad onera & obligationes succedat, *l. Hæres in omne 37. ff. de Acquir. hæred. § 1. Hæreditas 62. ff. de R. J.*

45. Mihi media via tenenda; & quoties Prælatus antecessor, qui Mutuum Ecclesie nomine & pro istius necessitate vel utilitate accepit, ad debiti eò contracti solutionem obligari, toties etiam successor videtur, quin à creditore ejus, quod dedit in Ecclesie utilitatem versio exigatur, ut cum Panormit. *in c. Quod quibusdam cit. n. 7. Anchorano ibid. n. 9. defendunt Redoanus cit. q. 4. §. Sed Abbas n. 11. cit. Molina n. 8. Pirrhing n. 13. Moveor eodem c. 1. §. c. Quod quibusdam cit.* quorum textuum priori successor obligatur ad solvenda debita, quæ pro Ecclesie necessitate antecessor contraxit, sine ulla mentione versionis in Ecclesie utilitatem: posteriori; ut monasterium obligetur, hujusmodi Versionis probatio exigitur casu, quò religiosus sine Prælato & Capituli consensu Mutuum accepit ultra summam, communi providentiâ constitutam. Unde à contrario infertur casu, quò mutuum ab isto cum ejusmodi licentia; ac proinde multò magis à Prælato & Capitulo vel ab illo solo in quantitate sibi permissa acceptum est, ejusmodi probationem non requiri. Id ipsum suadet ratio; quia, si hujusmodi probatio à creditore exigeretur, quoties ex Mutuo pro Ecclesie necessitate vel utilitate in quacunque, etiam alienationis immobilium periculum non afferente quantitate, ab antecessore accepto successorem conveniret, id Ecclesie & Monasteriis damnosum foret; cum nemo facile reperiretur, qui

ipsis inopiâ laborantibus mutuò datò vellet subvenire. Unde planè corruunt, quæ allata sunt pro ejusmodi probationis necessitate, præsertim; cum aliud sit Mutuum pro Ecclesie necessitate accipi, & aliud, quod acceptum est, in ejus necessitatem vel utilitatem impendi.

46. Quare successor tenetur debitis, quæ ab antecessore non tantùm pro reparanda fabrica Ecclesiastici aedificii, ruinam minuantis, pro emptione agri, vineæ, fundi, vel eorum cultura, pro litis ab Ecclesia vel ipsi ab alio motæ prosecutione &c. contracta creditor probat: etsi pecuniam, ex qua Mutuò data debita orta sunt, in ejusmodi causam impensam esse, non doceat; cum talia pro Ecclesie necessitate vel utilitate contracta esse, liquidum sit: sed etiam ad ea, quæ ab eo contracta sunt pro personæ suæ sustentatione, pro valetudinis recuperatione, imò etiam pro ejus defuncti sepultura; quia etiam hujusmodi debita contracta videantur pro necessitate Ecclesie, quæ statui Ecclesiastico congrua vitæ subsidia ipsi subministrare tenetur, Panormit. *in c. 1. cit. n. 2. & Barbosa n. 3. § 4.* Alia ratio est eorum, quæ antecessor ex mutuo pro splendore aliisque non necessariis, & multò magis pro inutilibus rebus & usibus contraxit; super his enim, cum quoad quantitatem, congruam sustentationem excedentem, pro Ecclesie necessitate aut utilitate contracta non sint, successor conveniri de Jure non potest, Gonzalez *in c. 1. cit. n. 5. § 6.*

47. Neque hac in re generaliter ea, quæ hæredis, ratio est successoris in Prælatu-
ra; quia iste antecessoris sui hæres propriè non est; cum neque ex ipsius voluntate, sed Ecclesiastici superioris institutione in eadem dignitate succedat: neque ejus personam, ut hæres, repræsentet: neque Prælatu-
ræ acceptione ad debita antecesso-

antecefforis personalia se obstringat: sed improprie duntaxat & quasi haeres; quod ipsi in eadem sede & Ecclesia, & in eodem officio subrogetur: cujusmodi successor antecefforis sui personalibus obligationibus non afficitur; ne alieno facto praegravetur, praesertim si nihil accipiat à defuncto, Gonzalez in c. 1. cit. n. 5.

ARTICULUS IV.

De Indebitè soluti Re-
petitione.

SUMMARIUM.

48. *Errore indebitè solutum repetitur.*
 49. *Indebitum quid esse possit Naturaliter & Civiliter simul,*
 50. *Vel Naturaliter tantum, aut Civiliter tantum.*
 51. *Repetitur indebitum utroque modo vel Naturaliter tantum:*
 52. *Licet solutio facta sit per errorem juris.*
 53. *Civiliter indebitum repeti nequit.*
 54. *Indebitum probare tenetur, qui solvit:*
 55. *Nisi accipiens negarit solutionem,*
 56. *Vel indebitè solverit pupillus, minor, miles &c.*
48. **E**orum, qui pecuniâ numeratâ aliave re exhibitâ solutionem fecerunt, solennis querela aliquando est, eam factam errore, & indebitum fuisse, quod exhibuerunt; atque idcirco id Actione Personali quam Indebiti Conditionem appellant, meritò repetunt; quòd sibi omnino indebitum recipiens tacite ad restitutionem se obligasse videatur, l. Is cui 13. §. fin. ff. de Conditt. indeb. cum, ratione naturali dictante, ini-

quissimum sit, cum alterius damno restitui, quod per errorem & sine ulla causa est acceptum, l. Hac conditio 66. ff. de Rebus. Errore, inquam; quia indebitum licet exhibens repetere nequit; quòd, si ex circumstantiis aliud non appareat, demonstrasse videatur, l. 1. ff. ibid. & l. Cuius per errorem 52. ff. de R. J.

Errore etiam, sive ab ignorante solutum indebitè, Conditioni repetitionis non semper obnoxium est: & propterea, ut, quando repeti valeat, planum reddatur, inter indebitum opus est alicuius distinctione; cum id, quod solutum est, sicut debitum, sic indebitum esse poterit variis & tribus praecipue modis. Naturaliter & Civiliter simul: quòd indebitum est, quod praestandi obligatio neque ex Naturali neque ex Civili iure orta est; ut, v.g. quod promissum fuit sub conditione proprie dicta, sive ejus eventus futurus est incertus; idèòque illa pendente, sive ante ejus eventum repeti potest, l. Sub conditione 16. pr. ff. de Conditt. indeb. Naturaliter, tantum, quòd indebitum & Civiliter debitum dicitur, quod solvendi ex Jure solum Civili obligatio datur: sicut, qui futura numerationis spe chirographò suo pecuniam, quam non accepit, sibi numeratam factam est, ad solutionem ejus, quod literis expressum est, non quidem Naturaliter, cum nihil accepit: sed Civiliter sive ex literis & Jure Civili saltem intra biennium obligatur, V. Multum, Inst. de Litt. oblig. Civiliter tantum: quòd indebitum vocatur, quod praestandi obligatio ex Naturali, non etiam Civili iure datur: ut, quod debetur ex pacto nudò, cum id praestandi non detur obligatio, quæ Actionem Civilem producat, l. Juramentum 7. §. 4. ff. de Pactu.

Horum modorum primò & secundò, sive Naturaliter & Civiliter simul, vel solum

solum Naturaliter indebitum conditio-
ni siue repetitioni obnoxium esse, in du-
bium vocare non licet, per *l. 1. §. ff. &
C. de Condit. indeb.* saltem si solutio ex-
hibita sit, per errorem Facti: ut, cum
haeres v.g. aut alius solvit debitum, pro
quo creditori, solutione à defuncto jam
exhibita, satisfactum esse ignorat, *l. Si
per ignorantiam §. ff. Rubr. cit.* Ratio est;
quia error siue ignorantia Facti in dam-
nis: imò etiam in compendiis seu lucris
nemini nocet, per Regulam *l. Error facti
§. ff. de J. & F. J.*

§² Quin etiam, si ea facta sit per erro-
rem Juris, ut cum quis ex mutuo usuras
solvit, eas vi contractus debitas existi-
mans, indebitè solummodo repeti posse, cum
Panormit. in *c. fin. n. 15.* docent ex TT.
Molina *Tract. 1. de J. & F. disp. 567. n. 1.*
ex ICTO Richardus in *Rubr. C. de Con-
dit. indeb.* Wesenbecius in *ff. ibid. n. 9.*
Gonzalez in *c. fin. cit. n. 5.* & Magnificus
D. Collega à Widmont de *Contract. Tit.
21. n. 37.* cum; quòd indebitè solum re-
peti posse, Jura statuunt, nullà factà di-
stinctione inter errorem Facti & Juris:
& hinc etiam in damno vitando suumque
repetentibus obesse non solet, *l. Error
cit. §. l. Jura 7. ff. de J. & F. J.* tum ve-
rò quòd omni modo, aut etiam naturali-
ter indebitè solummodo penes accipientem
sine causa remanere aequitas naturalis non
patitur; ne cum alterius damno locu-
pletetur. *l. Nam hoc 14. ff. de Condit. indeb.*
Contrarium tamen ad eandem Rubricam
defendunt Duarenus *cap. 3. Perez in C.
n. 24. Zoesius in ff. n. 14.* & alii: quibus
licet non obscure fateat, in foro tamen
Conscientiae interno accipientem ad inde-
bitè soluti restitutionem rectè obligat
Hauoldus *Tom. 4. de J. & F. Tract. 10.
n. 1156.*

§³ Tertio autem modò, siue Civiliter
duntaxat indebitum, Naturaliter autem

debitum, si errorè, tam Facti quàm Juris
solutum fuerit, repetitioni locus non est,
secundum *citt. Zoesium n. 7. Perez n. 8.
Gonzalez n. 6. & laudatum D. Collegam
n. 46 & 47.* Ratio est partim; quòd in-
debitè soluti repetitio Naturali aequitate
solummodo nitatur, *l. Cum hoc cit.* ac
proinde cesset eò casu, quò obligationem
naturalis ratio & aequitas inducit: par-
tim verò; quòd debitum siue obligatio
naturalis sufficiens sit ad faciendam com-
pensationem, *l. Etiam quod natura §. ff.
de Compensat.* ac proinde multò magis
ad retentionem ejus, quòd est acceptum
arg. l. Ob negotium 20. ff. Rubr. cit. cum
propter Regulam, quæ potiore facit
conditionem possidentis, quàm petentis,
*l. Siue autem 9. §. 4. ff. de Publ. in rem
act. §. S. Retinenda 4. V. Commodum, Instit.
de Interdictis:* tum verò; quòd, etiam
negatà compensatione, non hoc ipsò eti-
am retentio denegetur, *l. Si necessarias
§. §. 1. ff. de Pignorat. act. Cephal. Lib.
4. consil. 573. n. 21.* Plura de Indebito
LL. Interpp. dabunt. Hic pro *c. fin. cit.*
declaratione

Dubium est, cui in controversiis de
eo ortis incumbat onus probandi. Qua
in re *c. fin. duo. §. l. De indebito 25. ff. de
Probat.* ex qua illius decisio desumpta est,
tres casus distinguuntur.

Primus est, quò reus, super indebi-
to conventus, pecuniam quidem acceptam,
ab initio fatetur: eam autem indebitam
fuisse, negat. Quò casu, licet probandi,
onus non auctori debitum neganti, sed po-
tius eam debitam fuisse, affirmanti reo
subeundum, primo intuitu videatur, *l. Ei
2. ff. l. Actor. 23. in fine C. de Probat. &
c. Bona 23. V. Porro. de Elect. meritò tam-
en l. cum de indebito cit. pr. V. Sin verò
& c. fin. cit. auctori injungitur; quia præ-
sumptio est pro reo, qui pecunias accepit;
cum, ut *V. cit.* dicitur, nemo ita resipiscens
sit; ut*

fit; ut facillè pecunias suas jactet & indebitas effundat: neque etiam in patrimonio sui administratione ita negligens; ut in solvendi causa erret.

55. Alter, quò super indebito conventus, solutionem sive pecuniam sibi numeratam esse, inficiatur. Quò casu, si pecuniam accepisse ab actore convincatur, non iste eam indebitè solutam, sed reus de solutione convictus, eam sibi debitam fuisse, demonstrare jubetur *pr. & c. cit. cum*; quia inficiatione illà & mendaciò rei exultimatio gravatur; ut in alio ei non credatur, & probandi onus suscipere ipse potius quàm adversarius compellatur, *l. Sive*

possidetis 16. C. de Probat. Glossa fra. in c. cit.

Postremus est, quò indebitè solutum queruntur & repetunt pupillus, mulier, miles & similes. Quò casu, illi, quantumvis actores sint, probandi onus, propter simplicitatem & Juris impotiam, relevatur: idque in reum conventum & solutionem etiam confessum transferitur, *l. Cum de indebito cit. & c. de pupillus, minor &c.* contendat soluti partem tantum indebitam fuisse; hinc nim casu debitò plus perfolutum, probandi onus etiam ipsis imponitur, *l. cit. §. 2. ubi Bruneman n. 8.*

TITVLVS XXIV. De Donationibus.

Quantumvis Donatio Jurenovissimò adnumeretur Contractibus, eam tamen ab istis separatam Pontifex solutionibus subjecit; quòd donans non id agat, ut, quod ceteri contrahentes solent, alter sibi obligetur; sed, ut beneficiò afficiatur.

ARTICULUS I.

De Donationis Naturæ & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Donationis etymon, definitio,
2. Et differentia à Precariis, Commutato ac Mutuo;

3. A Constitutione dotis & Remuneratione.
4. Alia est Mortis causa, alia inter vivos;
5. Quarum illa intuitu mortalitatis;
6. Ista nullà hujus mentione fit.
7. Et Propria vel Impropria est.
8. Differentia inter hanc & Mortis causam donationem.
9. In dubio facta inter vivos presumitur;
10. Spectatò Jure & Ratione.

Donatio à verbo Dono quoad dationem sit, ita nuncupata, *l. de natus 35. §. 1. ff. de Mortis causa donat. est Liberalitas* quæ nullò jure cogente exercetur, sive Datio rei licitæ, nullò jure cogente facta *l. Donat.*